

GEODEZIJA V SLOVENIJI V OBDOBJU 1945–2000 (4. DEL)

(NADALJEVANJE IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE GEODETSKEGA VESTNIKA)

Milan Naprudnik

4 OBDOBJE UREJANJA PROSTORA IN DRUŽBENEGA PLANIRANJA (1970–1979)

V 60-ih letih (prejšnjega stoletja) se je v razvitem delu Evrope odprlo novo poglavje na področju prostorskega načrtovanja. Odpiranje novih delovnih mest v industriji in v oskrbnih dejavnostih je potegnilo podeželsko prebivalstvo v mesta in večja urbana naselja.

Podeželje se je praznilo, mesta širila, porušena so bila stoletna razmerja v izrabi prostora, tudi razmerja med prebivalci. Urbanisti so dobili nov izziv, zazidalni načrti za ožja naselitvena območja so začeli preraščati v urbanistične načrte za širša območja in v programe prostorskega razvoja celotnih občin, sledile so regionalno-prostorske zasnove regij in držav. (Opomba: po dobrih 30-ih letih se je prostorsko načrtovanje razširilo na medmejna območja posameznih držav, v zadnjih letih pa je Evropska unija (EU) sprejela dogovor o osnovnih ciljih in konceptih razvoja območij EU, in sicer je to Evropska prostorska razvojna perspektiva (maj 1999), Svet Evrope pa je izdal Principe trajnostnega prostorskega razvoja Evrope (september 2000)).

Povojna generacija urbanistov – arhitektov, raziskovalcev na področju urbanističnega planiranja (pok. Marko Šlajnar, Vladimir Braco Mušič, Boris Gaberščik in njihovi sodelavci na Urbanističnem inštitutu SRS in Zavodu za urbanizem mesta Ljubljana) so dali pobude, oblast pa se je odzvala in takratna Skupščina SRS je v letu 1967 sprejela Zakon o regionalno-prostorskem planiranju (tudi posodobljeni zakon o urbanističnem planiranju) in Odlok o izdelavi regionalno-prostorskega plana za območje SRS. Povojna generacija slovenskih geografov (Igor Vrišer, Vladimir Klemenčič, Vladimir Kokole), raziskovalcev na področju regionalno-prostorskega planiranja, pa je prispevala vsestransko uporabne raziskave za uresničevanje sprejetih odločitev.

4.1 Geodetska dejavnost v inventarizaciji prostora – preboj v obdobju 1970–1971

Širjenje urejanja prostora izza mestnih obzidij je zahtevalo širša znanja in dotedanji nosilci iz gradbeno-arhitektonske stroke so sprejeli dialog z drugimi strokami, urejanje prostora je preraščalo v interdisciplinarno dejavnost. Geodeti smo bili na izziv pripravljeni in v zadnjih petih letih zasnovane nove geodetske evidence in kartografske osnove – tudi že zakonsko uveljavljene – so dobile potrditev v praksi. Za podatke o prebivalstvu so načrtovalci imeli na razpolago dokaj urejene evidence takratnega republiškega Zavoda za statistiko, podatki o naravnem in izgrajenem okolju (gradbeni objekti, komunalna in prometna infrastruktura) pa so bili bolj prirejeni za ožje

potrebe posameznih sektorskih nosilcev, po vsebini pomanjkljivi ali pa jih sploh ni bilo. Geodetski službi je pripadal »mandat«, da pripravi topografske oz. kartografske osnove za evidence o naravnem okolju ter pospeši nastavitev katastra komunalnih naprav in katastra zgradb. Ta vloga stroke je v tem obdobju pripeljala na vodstvene položaje na področju urejanja prostora mnoge geodete, in to v občinah in tudi na republiški ravni, celotni geodetski dejavnosti pa odprla pomembnost.

Smo v letu 1970 in sledila je odzivnost v učnem programu geodetskega oddelka na FAGG. Prof. Saša Sedlar, izredno razgledan arhitekt, je v svoja predavanja v predmetu Urbanistično planiranje vnesel tematiko inventarizacije prostora, ki je nekaj let pozneje prerasla v samostojen predmet. Vse to je odmevalo tudi izven meja naše ožje domovine in predvsem geodetske izvajalske organizacije iz drugih republik so prisluhnile spremembam v Sloveniji. Odzvala se je Zveza geodetskih inženirjev in geometrov in v aprilu 1970 organizirala izvedbo jugoslovanskega simpozija na temo: »Geodetska dejavnost v inventarizaciji prostora«. Nosilci referatov so bili najvidnejši slovenski strokovnjaki in raziskovalci iz vrst geografov, komunalcev, arhitektov in seveda geodetov, Zveza geodetov Slovenije pa je – kot neposredna izvajalka simpozija – poleg velikega števila geodetov iz Jugoslavije pridobila na otvoritev visoke predstavnike slovenske oblasti in sorodnih strok. V uvodni besedi je spregovoril takratni član Zveznega izvršnega sveta Marko Bulc, pokroviteljstvo simpozija je prevzela Stalna konferenca mest Jugoslavije, ki ji je predsedoval Slavko Zalokar, pred tem župan Kranja. Pozdrave so izrekli predstavniki geodetskih institucij iz Poljske, Bolgarije in Češkoslovaške, odzvale so se vse republiške geodetske uprave, Zvezna uprava in Vojnogeografski inštitut. V zaključkih lahko preberemo o pomembnosti kart, tehnologiji in sodobni geodetski opremi pri inventarizaciji prostora, nujnosti izdelave oz. dopolnitve predpisov, ki bi geodetsko službo obvezovali k njenim nalogam na tem področju, in klic k dodatnemu izobraževanju geodetov in znanstvenoraziskovalni dejavnosti.

Ob izteku leta je Biro za regionalno prostorsko planiranje (organ v sestavi Republiškega sekretariata za urbanizem – današnji Urad za prostorsko planiranje pri Ministrstvu za okolje, prostor in energijo) objavil gradivo »Stanje v prostoru in razvojne težnje«. Vse prostorsko pomembne stroke – največ geografi – so prispevale svoja besedila, geodetska stroka pa je besedila grafično dopolnila na 45-ih tematskih kartah v merilu 1 : 750 000. Takrat je krožila laskava ocena, da tako nazorna grafična upodobitev že »na vpogled« ponuja neizprosni zaključek, da resnično potrebujemo skupne prostorske zasnove za območje republike, saj je zaradi neusklajenega načrtovanja v preteklosti že ogroženo naravno okolje, posebej kmetijska zemljišča, onesnaževanje voda, tal in ozračja pa zahtevajo čimprejšnje ukrepanje. Gradivo je bilo namenjeno občinskim urbanistom za pripravo medobčinskih urbanističnih zasnov – ti so ga ocenjevali kot pomembno strokovno pomoč – in izdelovalcem sektorskih (vejnih) programov, ki so ga sprejeli z zadržanostjo, ogrožen je bil njihov »samoupravni« monopol.

V Biltenu Zveze geodetskih inženirjev in geodetov SRS je začel Peter Svetik, takrat zaposlen na Biroju za regionalno-prostorsko planiranje, objavljati spiske zakonov in odlokov republiške skupščine ter odlokov in predpisov vseh občinskih skupščin, ki posegajo v prostor (vseh panog in ravni do predpisov o prispevkih za uporabo mestnega zemljišča in sklepov o imenovanju ulic). V letu 1970 je bilo na osnovi registra, ki ga je vodil Geodetski zavod SRS, objavljenih okoli

400 dokumentov, podatki pa so bili namenjeni geodetskim službam v občinah kot vpogled v dogajanja v prostoru.

Toliko o »preboju« geodetov v prostorsko-planersko okolje, na domačem pragu pa je naš »pomlajeni« jubilan, danes 90-letni Matija Klarič, v Biltenu objavil obširen sestavek »Zemljiška knjiga – faktor nepremičninskih evidenc« in po podrobnem opisu stanja na tem področju v zaključkih zapisal:

- »da predstavlja obstoj treh nepremičninskih evidenc (zemljiškega katastra, zemljiške knjige in evidence nepremičnin v družbeni lasti) poudarjeno neracionalnost javnih evidenc;
- da je pri reorganizaciji nepremičninskih evidenc poleg geodetov in pravnikov nujno sodelovanje urbanistov, ekonomistov in statistikov;
- da ima geodetska služba nosilno vlogo in mora sprejeti tudi odgovornost za modernizacijo in tekoče vzdrževanje« (Bilten Zveze GIG SRS, 1970, šte. 1, str. 21). Pomislimo – pred dobrimi 30-imi leti!

4.2 Sprejem republiške geodetske zakonodaje – slovo od federacije (1971–1972)

V letu 1971 so bili sprejeti amandmaji k zvezni ustavi, s katerimi so bile (z decembrom 1972) zakonske pristojnosti na področju geodezije v celoti prenesene v pristojnost republik, za kar je bila pobudnica Slovenija. Vendar je oblast trdovratna: Zvezna geodetska uprava – na spisku za ukinitve – je Zveznemu izvršnemu svetu enostavno predlagala sprejetje »novega« zakona o izmeri zemljišč in zemljiškem katastru, in to z enako vsebino, kot jo je imel Zakon 15/65, ki je bil s sprejemom ustavnih amandmajev ukinjen. Hkrati je »zahtevala«, da se zvezne pristojnosti razširijo na področje katastra komunalnih naprav (Slovenija je že sprejela svoj zakon), na kataster zgradb in na druge evidence v zvezi z inventarizacijo prostora. To vlogo geodezije je zvezna oblast ves čas ocenjevala zelo skeptično, dejansko ji je nasprotovala. Za nameček je v proceduro poslala zahtevek za dodelitev sredstev iz zveznega proračuna za leto 1971, v enakem obsegu kot za leto 1970. To potezo je omogočil sprejem Zakona o organizaciji in delovnem področju zveznih upravnih organov in zveznih organizacij, kjer je bila Zvezna geodetska uprava določena kot organ federacije z nalogo, da opravlja zadeve s področja izmere zemljišč. Geodetski zavod SRS je zato na Zveznem ustavnem sodišču sprožil vprašanje ustavnosti obstoja Zvezne geodetske uprave. Zveza geodetov Slovenije (GIG) pa je sklicala razširjeni plenum (16. 4. 1971) in sprejela »Resolucijo o bodočem sistemu geodetske republiške zakonodaje« in hkrati opozorila na težnje Zvezne geodetske uprave. Republiški izvršni svet je na predlog GU SRS posredoval v Beogradu in zgodba o zveznih pristojnostih se je bližala razpletu. Zveza geodetov Slovenije si je postavila vprašanje, ali bomo še lahko zaupali zvezi GIG JU, če ta ne bo obsodila poskusov prizadevanj Zvezne geodetske uprave, da ostane vse po starem.

V Sloveniji se je nadaljevalo uresničevanje novih geodetskih usmeritev, skupščina SRS je sprejela »Odlok o financiranju geodetskih del za obdobje 1971–1975, po katerem se je nadaljevalo delo na izdelavi kart 1 : 5000 in 1 : 10 000, začelo se je delo na bonitiranju zemljišč in obnovi katastrske klasifikacije ter pristopilo k izdelavi regionalne geodetske dokumentacije in t. i. splošnih topografskih kart. To leto so zaznamovale tudi raziskave Inštituta GZ SRS s področja

fotogrametrije in uporaba računalnikov pri katastrsko-topografski izmeri 1 : 1000 in Inštituta za geodezijo in fotogrametrijo o reprodukciji ter vzdrževanju geodetskih načrtov in kart.

Razhudil pa se je ponovno Peter Svetik in se v Biltenu štev. 1/1971 razpisal o problematiki izdelave urbanističnih programov občin v povezavi z nastajajočim republiškim prostorskim planom. Trditev, da imajo manj razvite občine tudi slabšo urbanistično dokumentacijo, je podkrepil s konkretnimi primeri, neenotnost urbanističnih programov po občinah pa je dokazal po področjih metodologije, terminologije, vsebine, časovnih horizontov, kartografskih osnov in meril, oznak ter natančnosti situacijskih prikazov. Njegova ocena o neuskkljenosti obstoječih urbanističnih programov in napoved, da bo z »razgaljenjem« nadaljeval, je bila v občinah sprejeta z olajšanjem. Za zaključek pa je odprl dilemo glede relacije med regionalnim prostorskim planom in planom družbeno-ekonomskega razvoja republike, ki se je z uvedbo samoupravnega sistema končala s prevlado slednjega in postopno ukinitvijo prostorskega načrtovanja, ki si ni opomoglo do današnjih dni.

In sedaj pozor – sestali sta se republiški geodetski upravi Slovenije in Hrvaške in obravnavali le eno točko dnevnega reda, t.j. **ureditev republiške meje**, kjer so v Prekmurju in na Koprskem obstajale dokajšnje razlike v prikazu sosednjih zemljiških katastrov. Dogovorili so se, da do januarja 1972 vsaka od obeh uprav pripravi (identično) informacijo za izvršni svet svoje republike, in tudi predlagali, da se oblikuje medrepubliška komisija za ureditev meje z nalogo, da se meja zamejiči, opiše in uzakoni. Škoda, da v obdobju socialističnega samoupravljanja to ni bilo zelo nujno, po četrto stoletja smo le dobili komisijo – ne le medrepubliško, ampak kar meddržavno. Bo v prihodnjih letih morala slediti komisija EU?

Navkljub ukinitvi uvedenih zveznih pristojnosti je sodelovanje med republikami potekalo nemoteno. Zveza GIG Jugoslavije je v Ohridu (aprila 1971) izvedla »Posvetovanje o vzdrževanju izmere in katastra zemljišč«, kar je odprlo predvsem problematiko vzdrževanja z aerofotogrametrijsko metodo in računalniško obdelavo podatkov. Osvežujoč je bil referat iz Zveze Srbije, »Geodetska dela pri evidentiranju nepremičnin v družbeni lasti«, s pozivom, »da mora biti vnos zgradb v katastrski aparat pogojen s predložitvijo gradbenega oziroma uporabnega dovoljenja«. Takšen klic je temeljil na pojavnosti, ko so se kmetijska zemljišča na divje prenašala v gradbena zemljišča in v privatno last. Slovenski geodeti se na tem posvetu niso posebej angažirali, zato pa so bili v ospredju na naslednjem »posvetu o kartografiji« v Beogradu (novembra 1971), kjer sta J. Rotar in S. Pregelj v imenu Inštituta za geodezijo in fotogrametrijo predstavila možnosti razvoja mestne kartografije, J. Kobilica pa je na primeru občine Maribor ponazoril kartografsko problematiko pri izdelavi regionalne prostorske dokumentacije. Problematika kartografske obdelave – tipično interdisciplinarne dejavnosti – je bila v Sloveniji še posebej aktualna, predvsem glede na uporabo kart v procesih urejanja prostora. Evropski svet je na zasedanju komisije za področje prostorskega planiranja (junija 1970) ustanovil posebno komisijo za uskladitev kartografskih metod v prostorskem planiranju in urejanju zemljišč v Evropi. Komisija Zvezne skupščine za urbanizem in prostorsko urejanje je imenovala v to komisijo dva predstavnika iz Slovenije (M. Jeršiča, geografa, in M. Naprudnika).

In za konec leta 1971 na mednarodno prizorišče. Septembra je potekal XIII. kongres FIG

(Wiesbaden) pod geslom »Geodetska dejavnost v eri vesoljskih poletov«. Bilo je resnično le geslo, s katerim je svetovna zveza geodetov hotela opozoriti na nujnost modernizacije izvajanja geodetskih del kot tudi na razširitev njihovega obsega. Kongres je obravnaval področja poklicne organiziranosti, kartografije in fotogrametrije ter področje urejanja prostora in gospodarjenja z zemljišči. V tej komisiji so razpravljali o pomenu katastra zemljišč pri urejanju ruralnega prostora, urbanih zemljiških sistemih v razvoju mest ter o valorizaciji prostora in prometa z zemljišči. Nekaj udeležencev pa je geslo vzelo dobesedno in so resnično zaplavali v vesolje in futurizem. Glede na razmere v naši državi pa prisluhnimo, kaj je pred dobrimi 30-imi leti o vlogi geodeta pri oblikovanju človekovega okolja povedal direktor planiranja pri mestnem svetu velikega Londona B. J. Collins: »Osnovna geodetova dejavnost je raziskovanje prostora glede na njegovo ureditev in izrabo. Pri tem mu pomagajo drugi ožji specialisti, kot so arhitekti, gradbeniki, juristi, geologi in drugi. Samo geodet je kompleksen strokovnjak in mora imeti pregled nad dejavnostjo ostalih. Geodeti dajemo nasvete vladam, organizacijam in posameznikom glede vseh prostorskih vprašanj. Ti nasveti morajo biti avtoritativni glede prostorskega planiranja, glede napovedi posledic (prostorskih, ekonomskih in drugih) planiranih prostorskih posegov, glede lociranja izrabe prostora za vse namene, glede realnega vrednotenja ukrepov za zaščito narave in glede ekonomike vzdrževanja planiranih prostorskih posegov.

Leto 1972 se je pričelo s pripravami za sprejem nove republiške zakonodaje o izmeri in zemljiškem katastru in v juniju je GU SRS organizirala posvet »Nadaljnji razvoj zemljiškega katastra«, kamor je povabila tudi predstavnike drugih republik in pokrajin ter fakultet. Po uvodni »intonaciji« direktorja GU SRS Črnivca ml. o bodočih funkcijah zemljiškega katastra (prostorska, gospodarska, lastninska, davčna in statistična) je T. Banovec – takrat že vodilni raziskovalec mlade generacije – predstavil tudi funkcijo zemljiškega katastra v oblikovanju prostorskega informacijskega sistema – PIS. V tem letu je novoustanovljeni Raziskovalni inštitut GZ SRS pripravil prvi 5-letni program raziskav in odprla so se sredstva Raziskovalne skupnosti SRS o financiranju programa, ki je vključeval naslednje teme:

- dolgoročna orientacija geodetske dejavnosti,
- inventarizacija prostora in njen vpliv na geodetsko dejavnost,
- organizacija geodetske službe.

Geodetska uprava SRS je objavila publikacijo »Geodezija v SR Sloveniji« z namenom, da seznanijo širšo javnost s stanjem geodetskih del, o razpoložljivosti podatkov ter kje in pod kakšnimi pogoji se podatki lahko dobijo. V prilogi so bili objavljeni statistični podatki zemljiškega katastra ter primeri načrtov in kart v merilih 1 : 500 do 1 : 750 000. Sicer pa se je pospešeno nadaljevalo uvajanje avtomatizacije. T. Banovec je objavil raziskavo »Avtomatizirana kartografija za potrebe prostorskih informacijskih sistemov«, slovenski geodeti pa so »reševali« posvet Zveze GIG Jugoslavije (novembra 1972, Vrnjačka Banja): »Avtomatizacija v geodeziji«. Med 23-imi prispevki iz vseh republik je Slovenija nastopila z 11-imi, referati slovenskih geodetov so obravnavali avtomatizacijo na področjih zemljiškega katastra, katastra komunalnih naprav, kartografije, tematske kartografije, digitalnega modela reliefa ter fotogrametrije.

4.3 Obrazi samoupravljanja – razhajanja v geodetskih vrstah 1973–1976

Leto 1973 ni bilo tako »miroljubno« kot leto, dve prej. Samoupravljanje, ki je bilo šele v nastajanju, je že terjalo svoj »DDV«, tudi v geodeziji. Začelo je z objavo gradiva GZ SRS (junij 1973): »Predlog 10-letnega razvojnega programa GZ SRS« in »Informacija o sedanjem stanju operative geodetske službe«. Medtem ko je bila objava programa pravica in dolžnost delovne organizacije – čeprav je mejila na pristojnosti upravnega dela geodetske službe – je izzvala »Informacija« ostro reakcijo geodetskih izvajalskih organizacij, posebej GZ Maribor in GZ Celje. O takratnih odnosih med geodeti pove vse uvodna beseda v Informaciji: *»Samoupravni organi in upravne službe Geodetskega zavoda SRS so v preteklih nekaj mesecih posvečale precejšno pozornost razvoju diskusije o izdaji in usklajevanju zakonov s področja geodetske službe. Prav tako je bila pazljivo opazovana in spremljana aktivnost mariborske in celjske občinske geodetske uprave ter Geodetskega zavoda Celje in Geodetskega zavoda Maribor ter njihovih predstavnikov tako po službeni dejavnosti kot po dejavnosti društva GIG. Iz njihove aktivnosti je razvidno, da se le-ta stopnjuje, pri tem se pa vse bolj poslužujejo nekorektnih načinov in metod, ki se rezultirajo v napadih na Geodetski zavod SRS, kjer se le-ta prikazuje kot glavni krivec neuspešnosti rešitve geodetske zakonodaje. Pri tem kot argumente in dokumente uporabljajo polresnice, ki naj preračunano vsadijo čitalcem njihovih informacij seme dvoma v korektnost poslovanja Geodetskega zavoda SRS ter organizacije geodetske službe nasploh. Če so taki »argumenti« podkrepjeni še s politično aktualnim besednjakom (policentrični razvoj, TOZD, nesamoupravnost, samovoljnost itd.), potem si čitalec takšnih informacij dokaj hitro ustvari svoj pogled na geodetsko problematiko, posebej še, če je informiran enostransko.*

Geodetski zavod SRS na obtožbe ni odgovarjal, niti jih ni komentiral, ker je smatral in pričakoval, da bodo odgovorni tovariši iz Celja in Maribora sprevideli nekorektnost svojega lastnega ravnanja, še posebej pa, da se bodo osvestili ob vse večji škodi, ki jo s svojimi »argumenti« povzročajo slovenski geodetski dejavnosti ter službi, saj razdirajo z nadčloveškimi naporii pridobljen ugled in položaj svoje lastne službe. Prav tako Geodetski zavod SRS na obtožbe ni reagiral, ker ni želel in še vedno ne želi voditi polemike v takšnem tonu, kot je vodena s celjske in mariborske strani.«

Sledil je opis naporov in vloge GZ SRS pri oblikovanju geodetske reforme v 60-ih letih.

Ozadje spopada je bilo v določilih osnutkov obeh novih zakonov (o temeljni geodetski izmeri in o zemljiškem katastru), ki sta opredelila GZ SRS kot izvajalca pri izvedbi programov s teh področij. Delegati (poslanci) celjske in mariborske občinske skupščine – oboroženi s stališči obeh medobčinskih geodetskih zavodov – so na zasedanju delegatov vseh občin ostro napadli takšno »zastopavljanje drugih operativnih geodetskih delovnih organizacij«. Sledil je članek v Ljubljanskem dnevniku o »monopolnem položaju GZ SRS« in obtožbe, da GZ SRS izkorišča pooblastila in dviguje cene, s čimer zmanjšuje obseg sprejetega republiškega programa. V odgovor je GZ SRS pojasnjeval, da je Izvršni svet SRS zagotovil dvig cen iz postavke »geodetska dela« v republiškem proračunu, da bi po tej poti nadoknadil izgube, ko je v obdobju 1967–1970 izvajal dela iz proračuna federacije z izgubo itn.

Epilog: IS SRS je umaknil že pripravljene predloge obeh zakonov, ko sta skupščini občin Celje in Maribor vložili amandmaje.

In v geodeziji je zavela diplomacija:

- GU SRS je objavila »svojo resnico«, da podpira krepitev GZ SRS kot osrednje izvajalske in raziskovalne organizacije, k sodelovanju pa je treba neposredno pritegniti druge geodetske delovne organizacije.
- Občinski geodeti so decentralizacijo izvajanja geodetskih del utemeljevali z že sprejeto usmeritvijo policentričnega razvoja v SRS.
- In za zaključek je GU SRS napovedala, da se išče izhod v oblikovanju samoupravne interesne skupnosti za geodezijo, kar pa ni ustrezalo interesom GZ SRS.

Ni kaj, vse je bilo na ravni visoke diplomacije, ki pa se je že v slabem letu prevesila v odprto razčiščevanje med GU in GZ na republiški ravni. Bolj vzpodbudne so bile novice iz raziskovalnega tabora. Inštitut GZ SRS je objavil 1. fazo projekta »Prostorski informacijski sistem Slovenije« in pridobil za nadaljnje delo sredstva iz Sklada B. Kidriča ter Zavoda za regionalno-prostorsko planiranje.

Zveza GIG Jugoslavije pa je v organizaciji GIG Slovenije izvedla v Ljubljani (novembra 1973) »Posvet o kartografiji v prostorskem planiranju«. Sodelovali so gostje iz Poljske, Bolgarije in Madžarske, pozdrav je izrekel B. Mikoš, republiški sekretar za urbanizem. Med 28 referenti jih je bilo 13 iz Slovenije.

Leto 1974 je minilo dokaj umirjeno. Geodetska uprava SRS je skupaj z Geodetskim zavodom SRS objavila projekt cikličnega aerosnemanja. V petletnem obdobju naj bi se posnelo celotno območje republike – ravninska območja v merilu 1 : 10 000, hribovita v 1 : 13 000 in gorska v merilu 1 : 17 500. Na zakonodajnem področju so bile sprejete dopolnitve obstoječih zakonov:

- Sprejete so bile spremembe Zakona o republiških upravnih organih, s katerimi je Geodetska uprava SRS postala samostojni republiški organ (po prejšnjem zakonu je bila pod nadzorstvom Republiškega sekretariata za urbanizem). Določene so bile tudi upravne naloge geodetske službe, in sicer: temeljna geodetska izmera, geodetske evidence, zemljiški kataster, kataster komunalnih naprav, kataster zgradb, geodetske prostorske dokumentacije in arhiv geodetske dokumentacije.
- Skupščina SRS je sprejela tudi novi Zakon o katastru komunalnih naprav (prvi zakon je bil sprejet leta 1968). Bistvena sprememba je zadevala izdelavo zbirnega katastra, ki naj bi se izdelal za območje celotnih občin (prej le za območja naselij).

Širina delovanja geodetske službe v Sloveniji je »okužila« tudi federacijo in v organizaciji Zveza GIG Jugoslavije ter v sodelovanju s Stalno konferenco mest Jugoslavije je novembra 1974 potekal v Opatiji že drugi znanstveno tehnični posvet o KATASTRU ZGRADB (prvega je organizirala Zveza GIG Slovenije leta 1968). Geodetska uprava SRS je prispevala referat »Kataster stavb v prostorskem informacijskem sistemu« (I. Urh), ter referat »Kataster zgradb v Italiji« (Z. Ukmar). Z referati so, poleg geodetov, nastopili urbanisti, arhitekti, pravniki, ekonomisti ter strokovnjaki s področja računalništva.

Pomembne spremembe so se zgodile v študijskem programu Oddelka za geodezijo FAGG. S šolskim letom 1974/75 je, po petih letih, komunalna smer iz Geodetsko-komunalnega oddelka prešla na Oddelek za gradbeništvo. Na novem oddelku za geodezijo je ostala le geodetska smer,

učni načrt pa je v 4. letniku omogočal vpis izbirnih predmetov z usmeritvijo na geodetsko ali prostorsko področje. Uveden je bil podiplomski študij kartografsko-fotogrametrične smeri.

Za razvedrilo pa napotek Marjana Stresa, ki je bil objavljen v glasilu Zveze GIG Slovenije (št. 3/1974) z naslovom »Uporabi, ohranil boš načrte«: *»Pri poslovanju s strankami moramo marsikdaj uporabljati originalne načrte izmere. Pri tem opažamo, da se načrti mažejo, kvarijo in podobno. Zato priporočamo nabavo plastičnih ovitkov, v katere vložimo po dva načrta. S tem podaljšamo življenjsko dobo načrtov, prihranimo na stroških predčasnih reprodukcij. Za nekaj k. o. smo postopek preizkusili in lahko rečemo, da je ekonomičen in praktičen. Lahko ga uporabimo tudi pri izlaganju novih izmer. Pri ing. Goloreju na Geodetski upravi SR Slovenije lahko vidite ovitke. Ako na Tvojem območju ne izdelujejo plastičnih predmetov, jih lahko naročiš pri »POLIGALANT«, pošta Volčja Draga.«*

Leto 1975 je minilo v geodetskem dnevu Zveze GIG Slovenije, ki je izvedla posvet »Kartografska dejavnosti za potrebe občine«. Zelo odmeven je bil V. kongres Zveze GIG Jugoslavije, ki je potekal v Beogradu na temo »Geodetska dejavnost v sedanji etapi razvoja naše zemlje (beri: Jugoslavije)«. Mirno lahko dodamo, da je Slovenija, z reformo v geodeziji, izzvala druge dele države, kar je prišlo do izraza tudi v nosilstvu referatov: med 22-imi jih je bilo kar osem iz Slovenije. Predstavljeni so bili novi geodetski predpisi v Sloveniji, preobrazba zemljiškega katastra, geodetska dejavnost na področju inventarizacije prostora in v prostorskem planiranju, prenos informacij prek lokacij, uporaba avtomatizirane kartografije v dnevnem gibanju zaposlenih in avtomatizirane obdelave geodetskih podatkov v Sloveniji.

Bogata je bila bera publikacij: Geodetska uprava SRS je objavila vse tri nove zakone (o izmeri, o zemljiškem katastru in katastru komunalnih naprav) s komentarji in napotki za izvajanje, Geodetski zavod SRS je objavil 2. fazo projekta »Prostorski informacijski sistem SRS«, Zavod SRS za regionalno prostorsko planiranje pa poleg prvih planskih gradiv tudi »Uporaba aeroposnetkov v prostorskih raziskavah« ter »Avtomatizirana kartografija za potrebe prostorskih informacijskih sistemov«.

Leto 1976 je januarja zaznamovala vselitev Geodetskega zavoda SRS iz 30 let stare betonsko-lesene barake v novo 10-nadstropno poslovno zgradbo z 8000 m² neto poslovnih površin (današnja Zemljemerska ulica). Ob tej priliki je urednik Geodetskega vestnika (GV) opravil razgovor z direktorjem GZ SRS; med drugim je zapisano (GV št. 1, letnik 20, Ljubljana, 1976), *»da bodo ta rezultat koristile najmanj tri generacije, da bo GZ SRS manjkajoča sredstva ustvaril z nadaljnjim pridnim delom ter s planskim obvladovanjem lastnega razvoja, da bo GZ razširil svojo dejavnost s povečanjem števila sodelavcev na 250, z novimi dejavnostmi ter z deli v tujini«*. V času že razcvetelega samoupravljanja je bil to pač vsakdanji besednjak, sicer malce začinjen s subjektivnim tonom. Takratni direktor GZ SRS T. Belec je med drugim tudi izjavil, da *»je nova poslovna zgradba skupen uspeh delavcev, sodelujočih v geodetski službi«*. Mirno lahko zapišemo, da je bila ta izjava zelo taktična, ki pa je le podžgala obnovitev nasprotij v geodetski operativi. Ahmet Kalač (GZ Maribor) je kot delegat občine Maribor na zasedanju zbora republiške Skupščine poudaril, da *»hoče GZ SRS izsiliti sprejetje takšnega zakona o geodetski službi, ki bi mu dajal monopol nad izvajanjem del, financiranjem iz republiškega proračuna«*. V nadaljevanju je Kalač na Izvršni svet SRS naslonil vprašanje, *»ali je IS SRS seznanjen s politiko Geodetske uprave SRS, ki jo le-ta vodi in*

ali se bo IS SRS poglobil v reševanje tega problema?» V odgovoru na delegatsko vprašanje je član IS SRS B. Mikoš pojasnjeval, da dosednji poskusi o samoupravnem sporazumevanju med geodetskimi zavodi niso uspeli, na drugi strani pa bi lahko – z dodatnimi vlaganji – nudili tehnično pomoč manj razvitim državam, ter zaključil, da bo morala Geodetska uprava SRS pripraviti takšen zakon o geodetski službi, ki bo »najprimernejši«. Delegat Kalač pa je odgovoril, da »ne gre za politiko IS SRS, temveč za politiko ene delovne organizacije, ki je tako močna, da uveljavlja svoje stališče tudi z zakonom«. IN ZGODBA SE JE PRENESLA V VIŠJE SFERE, geodeti pa so se odpravili na Zelenico na svoj 5. smučarski dan, z izrekom, da »na tak dan kolegi ponovno ugotovijo, da jih stroka vendarle prijetno združuje«. Pa se znajdi!

Po večletnih razčiščevanjih sta pristojna zbora Skupščine SRS 29. septembra 1976 sprejela nov Zakon o geodetski službi (prvi je bil sprejet leta 1970). Ob tej priliki je na zastavljeno vprašanje predsednika uredniškega odbora GV Stanka Majcna direktor GU SRS podal naslednje odgovore (GV, št. 4, letnik 20, 1976): *»da je bistvena razlika od prej veljavnega zakona v določilih, ki urejajo pristojnosti za operativno izvajanje geodetskih del. Prejšnja določila o točni opredelitvi geodetskih organizacij za izvajanje del iz republiške in občinske pristojnosti so bila nadomeščena s pravico poverjanja del upravnim organom za geodetske zadeve v občinah in republiki«. Beri: Izvršna oblast – Vlada, je razčiščevanja med izvajalci geodetskih del prenesla na upravna ramena – GU SRS. Dve leti pozneje je takšna »pravica« privedla do »dokončnega razkola« tudi med GU SRS in GZ SRS. Sicer pa je v pojasnjevanjih direktor M. Črnivec ml. pozval k sodelovanju med izvajalci po samoupravnih poti združevanja in označil zadevo kot stvar »zrelosti in interesov organizacij samih«.*

V letu 1976 se je izteklo 30 let visokošolskega študija geodezije v SR Sloveniji. Dobro se je spomniti – tudi zaradi današnjih polemik v usmeritvi poklica geodeta – da dejanski začetek organiziranega visokega študija geodezije sega v leto 1919, ko se je odprl dvoletni zemljemerski tečaj na takratni Tehniški fakulteti in ga je do leta 1928 zaključilo 60 slušateljev. Nato je do leta 1931 študij potekal v sklopu štiriletne kulturno-geodetske smeri, ki ga je končalo 45 slušateljev in ki so zasedali visoke strokovne položaje pri izvajanju agrarnih operacij, projektiranju cest in železnic, pri mestnih gradbenih uradih – področje urbanizma. Visokošolski študij se je ponovno vzpostavil s šolskim letom 1945/46, v začetku s širokim izborom predmetov s področja naravnega okolja (geologije, geomorfologije, petrografije, meteorologije, hidro-geologije in drugih) in projektiranja nizkih gradenj. S časom se je predmetnik ožil na geodetske predmete, po krizi zaposlovanja geodetov v obdobju 1955–65 pa so »reformatorji« vloge geodetske dejavnosti zakoličili komunalno in prostorsko smer. V tistem času je bila takšna sprememba edina perspektiva, že po nekaj letih pa je začela prevladovati realnost v smeri inventarizacije prostora in prostorskih informacijskih sistemov. Ob 30-letnici so se pogledi ponovno soočili, nosilci reforme iz obdobja 1965–70 pa se pod vtisom napredka nikakor niso mogli odlepiti od prostorsko-planerske orientacije. Tudi direktor GU SRS (M. Črnivec ml.) se je ob snovanju novega učnega programa – poleg standardnih geodetskih predmetov in že uveljavljene inventarizacije prostora – zavzel za usposabljanje geodetov pri izdelavi prostorskih planov, urbanističnih in zazidalnih načrtov. No, mlajši (T. Banovec), neobremenjeni z »revolucijo«, pa so že opozarjali, da je realnost v **prostorski statistiki** ne pa v procesih prostorskega načrtovanja. Prav poučno je bilo soočenje z razmišljanjem nestorja prof. M. Črnivca starejšega, ki je v pogovoru ob 30-letnici visokošolskega

študija povedal takole: »... današnja razširitev geodetskega študija na celo vrsto metod planiranja in urejanja prostora je problematična. Delovna metoda je eno, znanstvena pa drugo. Vendar bo tudi to vrenje, ko se bo umirilo, koristilo stroki in geodeziji kot osnovni, samostojni znanstveni disciplini« (GV št. 3, letnik 20, 1976). STAROST - MODROST!

Za razbremenitev od vseh konfliktov in razhajanj pa zgodba o tem, kako sta T. Banovec in B. Rojc merila dolžino jadranske slovenske obale. Statistični letopis Slovenije (št. 1/74) je v letu 1974 objavil uradno dolžino 35 km, različni avtorji pa so navajali dolžine od 30 do 42 km. No, »vrla geodeta« sta zasnovala raziskovalni pristop (definicija obale in opis postopka z identifikacijo obale, oslonilne točke, digitalizacija, transformacija v K-G sistem, računalniške obdelave) in namerila 46.626.90865 m, z natančnostjo 10–20 metrov (GV št. 4, letnik 20, 1976). Provokacija: ali ne bi geodeti danes te meritve prodali že utrujeni meddržavni komisiji Slovenije in Hrvaške za določitev meje?

4.4 Družbeno planiranje med geodeti (1977–1978)

Smo v letu 1977, v obdobju, ko je socialistični sistem planiranja »okužil« tudi državno upravo. Odzvala se je tudi Zveza geodetov Slovenije, že v decembru 1976 je v Velenju izvedla Geodetski dan na temo: »Naloge geodetske službe pri izvajanju družbenih planov SR Slovenije«. Kar trije najodgovornejši geodeti iz vrst Geodetske uprave SRS, Zavoda SRS za družbeno planiranje in njegovega prostorskega sektorja so se zvrstili v uvodnem prispevku. Izhodišča za bodoče naloge so črpali iz že sprejetih usmeritev v »Družbenem planu SRS 1976–80«, da bo »osnove za inventarizacijo prostora in prostorskega informacijskega sistema zagotavljala geodetska služba«, med konkretna dela pa so bile uvrščene izdelave novih kart 1 : 50 000, 1 : 100 000 in 1 : 200 000, dokončanje izdelave temeljnih topografskih načrtov 1 : 5000 in 1 : 10 000, ki so med drugim »nujna osnova za planiranje v krajevnih skupnostih in za INFORMIRANJE DELEGATOV«. Tako so tudi geodetske karte »prodrle« v sistem samoupravljanja.

Geodetska zgodba pa se šele začenja, sprejete obveze je bilo treba uresničiti po tirnicah družbenega planiranja in njegovega izvajanja. Za začetek je direktor GU SRS izdal Geodetskemu zavodu SRS (GZ SRS) »Odredbo o poveritvi geodetskih del, ki jih programira in financira SR Slovenija«. V odredbi je bilo tudi določilo, da izvajalca za medrepubliške in mednarodne geodetske projekte določi GU SRS sporazumno z GZ SRS. GZ SRS si je svoj »monopolni samoupravni« položaj zagotovil tudi s »Sporazumom za sklepanje pogodb o izvajanju programov geodetskih del« z IS SRS. S tem sporazumom se je »GZ SRS zavezal za prioritarno izvedbo del iz republiškega proračuna, cene za storitve pa se določajo na podlagi normativov in vrednosti delovne ure, o čemer se sporazumeta GU SRS in GZ SRS«. To določilo je kaj hitro odprlo nezaceljene rane v odnosih med obema geodetskima vrhoma.

Tudi občine so dobile družbene plane in v njih opredeljene programe geodetskih del, za njihovo izvedbo pa so bili določeni medobčinski geodetski zavodi. V »duhu sporazumevanja« pa so se nekatera geodetska dela financirala v »španoviji« med SRS in občinami, za izvedbo teh del je bilo v Uredbi določeno, da se o izvajalcu sporazumeta GU SRS in občinski geodetski organ. Družbeno sporazumevanje ni poznalo meja in v februarju 1977 je bil v Sarajevu podpisan

»Dogovor o zagotovitvi sodelovanja na področju geodetske dejavnosti, ki ga sklepajo Izvršni sveti republik in pokrajin« - Zvezna geodetska uprava je bila že rajnka. V skladu z Dogovorom naj bi se ustanovil tudi kolegij za geodezijo kot stalno koordinacijsko telo pri uresničevanju skupnih interesov. Do ustanovitve kolegija je preteklo lepo število let.

In tudi Zveza geodetov Slovenije je bila na »merski črti«, v tem letu je v Murski Soboti izvedla 10. geodetski dan na temo »Nadaljnji razvoj geodetske službe v sistemu novih družbeno-ekonomskih odnosov«.

No, družbeno planiranje je bilo le dete socialističnega samoupravljanja, ki je od delovnih organizacij terjalo, da se odpovedo t. i. liberalnim pogledom in razvijejo združevanje dela, vse v skladu s samoupravnim dogovarjanjem in družbenim sporazumevanjem. Poplavi tovrstnih leporečij so se odzvali tudi geodetski zavodi iz Celja, Maribora, Ljubljane (LGB) in GZ SRS in v decembru 1977 sprejeli listino »Samoupravni sporazum o združitvi v skupnost geodetskih organizacij združenega dela SRS«, sedež je ponudil in dobil GZ SRS. Geodetski samoupravljalci pa so začeli skrajno previdno. Lenin je bil vse prej kot samoupravljalec - Stalina je uvajal v diktaturo - v enem svojih govorov pa je izrekel, da »kadri rešujejo vse«. In vrli geodeti so v Sporazumu uvrstili na prvo mesto šolanje kadrov in njihovo vključevanje v proces dela - študentske prakse in organizacijo pripravništva. Segli so tudi v višje sfere, kot so decentralizacija šolskih ustanov (srednja geodetska šola v Mariboru) in reforma geodetskega šolstva. Sledila so določila o usklajevanju tehnologij, raziskav, izkoriščanja proizvodnih sredstev (beri: avtografa) in čisto na koncu »usklajevanje vprašanj s področja izvajanja geodetskih del«, kar je bilo z vidika delovanja geodetskih organizacij - tudi zaposlovanja - najpomembnejše. A uresničevanje tega določila se je hitro preneslo iz samoupravnih sfer nazaj v upravne, skupščinske in pristalo v političnih, angažirala se je Zveza komunistov in jubileje Zveze so geodeti družno proslavljali. Osrednjo proslavo ob 40. obletnici ustanovnega kongresa komunistične partije Slovenije, 40. obletnico prihoda tovariša Tita na čelo komunistične partije Jugoslavije in njegov 85. rojstni dan je organiziral GZ SRS. Poleg »združenih geodetov« so se proslavi odzvali visoki predstavniki iz političnih krogov republike, občine Ljubljana - Center in Krajevne skupnosti Poljane, kjer je bil sedež GZ SRS.

No, geodeti pa smo v letu 1977 praznovali tudi »samo naš« jubilej: »150 LET GEODETSKEGA ARHIVA«. GU SRS je v Biltenu (št. 4-77) objavila zgodovino nastajanja arhiva, kateremu je botroval patent (zakon) avstrijskega cesarja Franca I. iz decembra 1817 o izvedbi katastrskih meritev za celo cesarstvo, z določilom, da je treba »IZMERITVENE ELABORATE SKRBNHO HRANITI«. To je bilo predpisano z »Inštrukcijo za izmero« v letu 1818 (dopolnjeno 1824) in na tej osnovi je bil z dekretom Združene dvorne pisarne na Dunaju pod št. Z 2513 ustanovljen KATASTRALNI MAPNI ARHIV s sedežem v Ljubljani, datum 17. avgust 1827 (centralni mapni arhiv je bil ustanovljen leta 1833 na Dunaju - po ustanovitvi deželnih arhivov). Podrobni predpisi so določali način arhiviranja in poslovanja, tudi postopek reprodukcije map - načrtov. Ne bo odveč, če ob tem preletimo, kakšno usodo je doživljal naš jubilar na svojem 150 let dolgem potovanju - dobessedno. Z nastankom države Srbov, Hrvatov in Slovencev, 1. decembra 1918 (z nostalgijo se spomnimo, da smo imeli Slovenci dolgo pred letom 1991 svojo Vlado, in to že v

oktobru 1918, še pred iztekom I. svetovne vojne, ki jo je 11. 11. 1918 ob 11.11 simbolično ob reki Seni odtrobental trobentač I. francoske armade), pa se je Mapni arhiv iz Ljubljane prenesel v Beograd na Ministrstvo za finance. Z oblikovanjem banovin je leta 1928 romal nazaj v Ljubljano in pristal v Dravski finančni direkciji. Med II. svetovno vojno je preživel okupacijo, po osvoboditvi živoritaril – bil skupaj s katastrsko službo pred likvidacijo – rešila ga je v letu 1947 ustanovitev Geodetske uprave Ljudske republike Slovenije. V 60-ih letih je že plesnive izvode odtisov katastrskih map, uskladiščene v neustreznih skladiščih državnega muzeja, ponovno prevzela GU LRS. Z zakonom o republiških upravnih organih pa se je v letu 1974 dolgo potovanje arhiva izteklo, vzpostavil se je REPUBLIŠKI ARHIV GEODETSKE DOKUMENTACIJE GEODETSKE UPRAVE SRS in tri leta pozneje smo v miru praznovali njegovo 150. obletnico. In zapis ob robu: franciscejski kataster je bil vzpostavljen zaradi štetja podložnikov gosposkih veleposestev (kataster izhaja iz latinske besede *capidastrum*, kar pomeni »spisek obdavčenih glav«) in zaradi gospodarjenja na njihovih posestvih. V svojem razvoju pa nas je s tehničnim, davčnim, gospodarskim in kulturno-zgodovinskim pomenom bogatil prav v današnje dni, tudi z daljnovidnostjo o hrambi podatkov.

Jubilejna povorka se je nadaljevala: Zveza geodetov SR Slovenije je praznovala 30. obletnico. Kot rojstni dan šteje ustanovni občni zbor geodetske sekcije pri Društvu inženirjev in tehnikov Slovenije dne 3. februarja 1947, kar tudi sovpada z organizirano dejavnostjo geodetske službe, ko je bila 29. marca ustanovljena Geodetska uprava LR Slovenije. Dokumenti o združevanju geodetov na slovenskem ozemlju pa segajo v letu 1911, ko je za takratno Kranjsko deželo v Ljubljani delovala podružnica Centralnega geodetskega društva, s sedežem na Dunaju. Podružnica je izdajala tudi svoje strokovno glasilo, povezave z Dunajem so že pešale in ob izbruhu I. svetovne vojne v letu 1914 je imela podružnica povsem slovenski značaj. O delovanju društva med obema vojnama so v Geodetskem vestniku št. 22/78 štirje avtorji (G. Mlakar, R. Brinovec, R. Robinšak in D. Mrzlekar) objavili tudi za današnje razmere poučen zapis, saj je zadeval problematiko šolstva, zaposlovanja, civilne prakse, odnosov z Beogradom, do zahtev za vrnitev vseh izmeritvenih elaboratov s strani takratne Generalne direkcije katastra na Dunaju – BEV). Epilog: Avstrija še do danes ni izročila vseh takrat zahtevanih arhivskih gradiv, ki se nanašajo na slovensko ozemlje.

To jubilejno leto 1977 je zaznamoval tudi sprejem »Srednjeročnega programa raziskovalnih del s področja geodezije 1977–1985«. In zopet je bilo na liniji naštevane ciljev in nalog: najprej »zagotovitev družbeno optimalnega in znanstveno utemeljenega razvoja samoupravnega organiziranja geodetske službe in geodetske dejavnosti ter povezovanja z drugimi sorodnimi strokami in širšim družbenim okoljem«, sledilo je izpopolnjevanje sistema geodetskih evidenc in vzpostavitev novih sistemov na področju kartografije, avtomatske obdelave podatkov in vzpostavitve prostorskega informacijskega sistema, program se je zaključil »z nadaljnjim tehnološkim razvojem geodetskega proizvodnega procesa«.

Leto 1977 se je izteklo s popisom geodetskih kadrov v SR Sloveniji, takrat nas je bilo vseh izobrazbenih struktur nekaj nad tisoč. Iz analize o kadrovske problematiki (GU SRS, I. Urh) se je vredno spomniti ugotovitve, da se je starostna doba zaposlenih pomembno povečala in pa opozorila, da je nujna raziskava o sistemu izobraževanja, sicer »bodo jutrišnji geodeti iskali zaposlitev kjerkoli«. Ali je po 25 letih kaj drugače?

Tudi leto 1978 je potekalo na »visoki« družbeni ravni. Geodeti smo resno vzeli usmeritve iz »Družbenega plana SRS 1976–80«, da so karte in načrti pomembni tudi za informiranje delegatov. Bilo je pač obdobje, ko so se časopisi, radijski in TV-programi utapljali v množici sporočil in dokumentov, brez katerih si sploh ni dalo zamisliti delovanja delegatskega sistema. Zakaj ne bi, ob vseh medijih in plakatih, koristili tudi karte? In Jože Rotar je v GV št. 3/1978 objavil sestavek »Kartografija in delegatsko informiranje«. Skliceval se je na svobodo komunikacije, prilagajanje informacije uporabniku, na enostavnost ter razumljivost sporočila – takrat so delegati v skupščinah dobivali na mize gradiva v kilogramih, do 500 strani na zasedanje – in dokazoval, da je namesto verbalnih oblik ustrezneje koristiti grafične oblike, in namesto neskončnih števil v tabelah grafikone. In geodetske karte, načrte, tematske karte smo ponudili delegatom. Sicer se je nadaljevalo z vlogo geodetske službe v družbenem planiranju in družbenem sistemu informiranja, kar je bila osrednja tema na Geodetskem dnevu v Krškem. GU SRS pa je objavila prvo »Analizo delovanja občinskih geodetskih uprav« z uvodnikom neumornega Petra Svetika, da naj »gradivo postane dokument, ki bo z dejstvi utemeljeval vlogo in pomen geodetske službe v širši družbeni delitvi dela«.

Navzven vse lepo in prav, navznoter pa so se razpoke na relacijah uprava–izvajalci in republika–občine nevarno širile in Osnovna organizacija Zveze komunistov (ZK) na GZ SRS je sklicala tematsko konferenco in nanjo povabila tudi predstavnike komunistov iz GU SRS ter vseh medobčinskih geodetskih zavodov, od Maribora do Kopra. V »skupnih« stališčih so bili poudarki na večji avtonomnosti geodetskih delovnih organizacij in na njihovem povezovanju – vse v skladu z Zakonom o združenem delu. Udeleženci so se zavzeli tudi, da je »za zadovoljevanje pravic delavcev in občanov ter družbenopolitičnih skupnosti treba vzpostaviti celovit sistem informacij ekonomskega, socialnega in fizičnega značaja, in zato je treba v enoten avtonomen sistem povezati predvsem statistično, geodetsko, meteorološko službo, SDK (službo družbenega knjigovodstva) itd.«. Slednje stališče je bilo oblikovano kot predlog dopolnitve Resolucije VIII. Kongresa ZK Slovenije in XI. Kongresa ZK Jugoslavije.

Pa vendar se je – družbenopolitično – razgibano leto izteklo srečno. 23. avgusta se je ob 10.45 z letališča Lesce pri Bledu dvignilo letalo MORAVA YU-BBK, da bi izvedlo snemanje širšega območja jedrske elektrarne Krško; izdelovala se je presoja vpliva na okolje. Po uspešno opravljeni nalogi se je letalo razbilo pri zasilnem pristanku, le nekaj 100 metrov od pristajalne steze. Trije člani posadke so pristanek srečno odnesli le z manjšimi poškodbami, pred padcem pa požrtvovalno in prisebno rešili še dragoceno snemalno opremo. GZ SRS je ostal brez letala, pomoč je ponudil GEO-premier iz Beograda in Geodetski vestnik je o dogodku objavil sestavek pod naslovom »Prijateljstvo, porojeno ob delu, ne odpove«.

Za zaključek malo bolj razvedrilno. Popisi spremljajo človeka od kar ta svet stoji in imajo mnogo rubrik: od članstva v Zvezi geodetov, v strankah, športnih društvih, verskih združenjih, vojaških obveznostih in v evroatlantskih povezavah do članstva homoseksualcev. Ampak nekoč so dodajali še karakteristike – pripadnost in zvestobo režimu. Tudi geodeti; v našem prvem popisu po 2. svetovni vojni v septembru 1945 je bila poleg osnovnih podatkov o izobrazbi, praksi ... TUDI RUBRIKA, razparcelirana po oznakah:

- aktivist OF (Osvobodilne fronte)
- simpatizer OF: podpiral in čital literaturo
- simpatizer OF: tihi
- neopredeljen: (OR ?)
- nenevaren protivnik
- protivnik nevaren.

In sledila je razporeditev kadrov od Lendave do Kočevja in od vodstvenega položaja do »ž«-referenta. IN TA SEZNAM ŠE OBSTAJA! Kaj če bi se našel kakšen »časten« geodet – po vzoru častnega generalnega konzula republike Slovenije v Avstraliji (Novi Zelandiji) – in ga objavil na spletni strani (www.geo-udba.net). Ja, da ne bi krožil zgolj podatek, objavljen v MLADINI (št. 20, 18. maja 2003), o mesečnih soldih Aleša in Božene.

(Nadaljevanje v prihodnji številki Geodetskega vestnika)

dr. Milan Naprudnik, univ. dipl. inž. geod.
Soška ul. 17 b, SI-1000 Ljubljana, Slovenija

Prispelo v objavo: 12. junij 2003